

Dr. DERYA AYDIN OKUR

Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Deniz Hukuku Anabilim Dalı

Araştırma Görevlisi

**DENİZ HUKUKUNDA
LİMAN DEVLETİ
YETKİSİ VE DENETİMİ**

**GEMİ KAYNAKLI DENİZ KİRLİLİĞİNİN ÖNLENMESİNDE
DEĞİŞEN YETKİ DENGELERİ BAĞLAMINDA
LİMAN DEVLETİ YETKİSİNİN ARTAN ÖNEMİ**

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ	vii
ÖNSÖZ	ix
İÇİNDEKİLER	xi
KISALTMALAR	xxi
GİRİŞ.....	1

Birinci Bölüm

MİLLETLERARASI HUKUKTA YETKİ KAVRAMI VE DENİZ HUKUKUNDA GELENEKSEL YETKİ DENGELERİ

I. MİLLETLERARASI HUKUKTA DEVLETİN YETKİSİ KAVRAMI.....	7
A. GENEL OLARAK	7
B. YETKİNİN ÜLKESELLİĞİ PRENSİBİ.....	8
C. ÜLKE DIŞI YETKİ KONUSUNDA BAŞVURULAN PRENSİPLER	10
1. Etki Prensibi	10
2. Kişisellik Prensibi.....	11
a. Aktif Kişisellik Prensibi	11
b. Pasif Kişisellik Prensibi.....	12
3. Koruma Prensibi	12
4. Evrensellik Prensibi	13

D. DEVLETİN YASAMA, YÜRÜTME VE YARGI YETKİSİ.....	15
1. Yasama Yetkisi.....	15
2. Yürütme Yetkisi	16
3. Yargı Yetkisi.....	17
II. DENİZ HUKUKUNDA DEVLETİN YETKİSİ	19
A. TEMEL KAVRAMLAR	19
B. TARİHİ AÇIDAN DENİZLERDEKİ MENFAAT ÇATIŞMASI VE DENİZ HUKUKUNUN GELİŞİM SÜRECİ	24
C. BAYRAK DEVLETİ YETKİSİ	28
1. Genel Olarak.....	28
2. Açık Deniz Özgürlükleri.....	29
3. Gemilerin Uyrukluğu	30
4. Bayrak Devletinın Münhasır Yetkisi	32
5. Bayrak Devletinın Münhasır Yetkisinin İstisnaları	33
a. Korsanlık Suçu.....	34
b. Köle Taşımacılığı.....	35
c. Ziyaret Hakkı.....	36
d. Kesintisiz Takip Hakkı.....	37
e. Uyruksuz Gemiler.....	38
f. Aynı Uyrukluğu Taşıdığından Şüphelenilen Gemiler	38
g. Meşru Müdafaa	39
h. İzinsiz Yayın	39
i. Uyuşturucu Madde Ticareti	40
j. Deniz Kazalarına Müdahale	41
6. Bayrak Devletinın Görevleri ve Sorumlulukları	41
D. KIYI DEVLETİ YETKİSİ	43
1. Genel Olarak.....	43
2. Kıyı Devletinın İç Sulardaki Yetkisi.....	44
a. İç Sular Kavramı.....	44
b. İç Suların Hukuki Rejimi	44
3. Kıyı Devletinın Karasularındaki Yetkisi	45
a. Genel Olarak	45
b. Zararsız Geçiş Hakkı	47
c. Kıyı Devletinın Yargı Yetkisinin Kullanımına Getirilen Sınırlamalar	49
(1) Cezai Yargı Yetkisi	49

(2) Hukuki Yargı Yetkisi	52
4. Kıyı Devletinin Bitişik Bölgedeki Yetkisi.....	53
5. Kıyı Devletinin Kıta Sahanlığındaki Yetkisi	54
E. LİMAN DEVLETİ YETKİSİ	56
1. Yabancı Gemilerin Limanlara Giriş Hakkı ve Giriş Şartları	56
2. Liman Devletinin Limanlarda Bulunan Yabancı Gemiler Üzerindeki Yetkisi	59
a. Genel Olarak	59
b. Savaş Gemileri	60
c. Zor Durumdaki Gemiler	62
F. DENİZ HUKUKUNDAKİ GELENEKSEL YETKİ DENGELERİNİN DENİZ ÇEVRESİNİN KORUNMASI AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ	63
1. Deniz Çevresinin Korunmasına İlişkin Teamül Hukuku Kuralları.....	63
a. Trail Smelter Tahkimi.....	64
b. Korfu Boğazı Davası	65
c. Lanoux Gölü Tahkimi	66
2. 1958 Tarihli Cenevre Deniz Hukuku Sözleşmeleri.....	67

İkinci Bölüm
DENİZ KİRLİLİĞİ SORUNU, GEMİ KAYNAKLI
KİRLİLİKLE İLGİLİ MİLLETLERARASI SÖZLEŞMELER
VE KOLAY BAYRAK UYGULAMASI

I. DENİZ KİRLİLİĞİ SORUNU VE KİRLİLİK KAYNAKLARI.....	72
A. DENİZ KİRLİLİĞİ KAVRAMI	72
B. DENİZ KİRLİLİĞİNİN KAYNAKLARI	72
1. Kara Kaynaklı ve Atmosfer Kaynaklı Kirlilik.....	73
2. Deniz Yatağı Faaliyetlerinden Kaynaklanan Kirlilik.....	73
3. Suyu Batırma Kaynaklı Kirlilik	73
4. Gemi Kaynaklı Kirlilik	74
C. ÖNEMLİ DENİZ KAZALARI.....	76
1. Torrey Canyon Kazası	76
2. Argo Merchant Kazası	77
3. Amoco Cadiz Kazası	77
4. Independenta Kazası	78

---

5. Exxon Valdez Kazası	79
6. Erika Kazası.....	80
7. Prestige Kazası.....	80
8. MSC Napoli Kazası.....	81
II. GEMİ KAYNAKLI DENİZ KİRLİLİĞİNİN ÖNLENMESİ KONUSUNDAKİ MİLLETLERARASI DÜZENLEMELER	82
A. GENEL OLARAK	82
B. MİLLETLERARASI DENİZCİLİK ÖRGÜTÜ VE DENİZ ÇEVRESİNİN KORUNMASINDAKİ ROLÜ	86
1. Genel Olarak.....	86
2. IMO'nun Kurumsal Yapısı	89
a. Genel Kurul.....	89
b. Konsey	90
c. Deniz Emniyeti Komitesi.....	90
d. Hukuk Komitesi	91
e. Deniz Çevresini Koruma Komitesi	91
f. Teknik İşbirliği Komitesi	91
g. Kolaylaştırma Komitesi	91
h. Sekreteryaya.....	91
3. IMO'nun Deniz Çevresinin Korunmasındaki Katkıları.....	92
C. BOŞALTMA STANDARTLARI GETİREN SÖZLEŞMELER	95
1. 1954 tarihli Petrolün Sebep Olduğu Deniz Kirliliğinin Önlenmesi Hakkında Milletlerarası Sözleşme (OILPOL)....	95
a. Genel Olarak	95
b. Sözleşmedeki Yetki Düzeni	97
(1) Düzenleme Yetkisi	98
(2) Uygulama Yetkisi.....	99
2. Denizlerin Gemiler Tarafından Kirletilmesinin Önlenmesi Hakkında Milletlerarası Sözleşme (MARPOL) 100	
a. Genel Olarak	100
b. Sözleşmedeki Yetki Düzeni	102
(1) Düzenleme Yetkisi	103
(2) Uygulama Yetkisi.....	103
(i) Bayrak Devletinin Uygulama Yetkisi.....	103
(ii) Kıyı Devletinin Uygulama Yetkisi	104
(iii) Liman Devletinin Uygulama Yetkisi	104
3. Değerlendirme.....	106

D.	SEYRÜSEFER GÜVENLİĞİ VE CDEM STANDARTLARI GETİREN SÖZLEŞMELER	107
1.	1966 Tarihli Yükleme Hatları Milletlerarası Sözleşmesi (Load Lines).....	107
2.	Denizde Can Güvenliği Milletlerarası Sözleşmesi (SOLAS)	110
a.	Milletlerarası Emniyetli Yönetim Kodu (ISM Kodu) ..	112
b.	Milletlerarası Gemi ve Liman Tesisi Güvenlik Kodu (ISPS Kodu)	114
3.	Denizde Çatışmayı Önleme Milletlerarası Kuralları Sözleşmesi (COLREG).....	117
4.	Gemi Adamlarının Eğitim, Belgelendirme ve Vardiya Standartları Hakkında Milletlerarası Sözleşme (STCW) ..	119
5.	Gemilerin Tonaj Ölçümü Milletlerarası Sözleşmesi	122
6.	Ticari Gemilerdeki Asgari Standartlara İlişkin 1976 tarihli ve 147 No'lu ILO Sözleşmesi (ILO No.147)	122
E.	MÜDAHALE, SORUMLULUK VE TAZMİNATA İLİŞKİN SÖZLEŞMELER	123
1.	Genel Olarak.....	123
2.	Açık Denizde Petrol Kirliliğine Neden Olan Kazalara Müdahaleye İlişkin Milletlerarası Sözleşme.....	124
3.	1969 tarihli Petrol Kirliliği Zararları Nedeniyle Hukuki Sorumluluğa İlişkin Milletlerarası Sözleşme.....	127
III.	KOLAY BAYRAK UYGULAMASI	131
A.	GENEL OLARAK	131
B.	KOLAY BAYRAĞI TERCİH SEBEPLERİ.....	134
1.	Tescil Kolaylığı	135
2.	Vergi Avantajı.....	135
3.	Düşük Maliyet	135
4.	Yeterli Denetim Olmaması.....	136
C.	MİLLETLERARASI HUKUK AÇISINDAN KOLAY BAYRAK UYGULAMASI	136
D.	İKİNCİ SİCİL UYGULAMASI VE TÜRK ULUSLARARASI GEMİ SİCİLİ	143
E.	KOLAY BAYRAKLA MÜCADELEDEKİ MEVCUT DURUM	146
IV.	DEĞERLENDİRME	147

Üçüncü Bölüm
GEMİ KAYNAKLI KİRLİLİĞİN ÖNLENMESİNE İLİŞKİN
1982 BMDHS İLE GETİRİLEN DÜZENDEKİ YETKİ
PAYLAŞIMI VE LİMAN DEVLETİ YETKİSİNİN DEĞİŞEN
ROLÜ

I.	GENEL OLARAK	149
II.	BİRLEŞMİŞ MİLLETLER III. DENİZ HUKUKU KONFERANSI	154
	A. DEVLETLERİN GEMİ KAYNAKLI KİRLİLİĞİN ÖNLENMESİNE İLİŞKİN YAKLAŞIMLARI	154
	B. LİMAN DEVLETİ YETKİSİNİN GENİŞLETİLMESİ KONUSUNDAKİ TEKLİFLER	158
	1. Konferans Öncesinde Birleşmiş Milletler Deniz Yatağı Komitesi'ne Sunulan Teklifler	158
	2. Konferansta Sunulan Teklifler	159
III.	1982 BMDHS'DE DEVLETLERİN DÜZENLEME VE UYGULAMA YETKİSİNİN GENEL ÇERÇEVESİ.....	166
	A. DEVLETLERİN GEMİ KAYNAKLI KİRLİLİKLE İLGİLİ DÜZENLEME YETKİSİ	166
	B. DEVLETLERİN GEMİ KAYNAKLI KİRLİLİKLE İLGİLİ UYGULAMA YETKİSİ	168
	C. SÖZLEŞMEDE SIKLIKLA ATIF YAPILAN BAZI KAVRAMLAR	170
	1. Genel Kabul Görmüş Milletlerarası Kurallar ve Standartlar	170
	2. Uygulanabilir Milletlerarası Kurallar ve Standartlar	174
	3. Yetkili Milletlerarası Örgüt	177
IV.	BAYRAK DEVLETİ YETKİSİ.....	178
	A. BAYRAK DEVLETİNİN DÜZENLEME YETKİSİ	178
	B. BAYRAK DEVLETİNİN UYGULAMA YETKİSİ.....	180
V.	KIYI DEVLETİ YETKİSİ	182
	A. KIYI DEVLETİNİN DÜZENLEME YETKİSİ.....	182
	1. Kıyı Devletinin Karasularındaki Düzenleme Yetkisi.....	183
	2. Kıyı Devletinin Münhasır Ekonomik Bölgedeki Düzenleme Yetkisi.....	188
	a. Genel Olarak	188
	b. Özel Bölgeler ve Buz Kaplı Bölgeler	190
	(1) Özel Bölgeler	190

	(2) Buz Kaplı Bölgeler.....	191
B.	KIYI DEVLETİNİN UYGULAMA YETKİSİ	192
	1. Kıyı Devletinin Karasularındaki Uygulama Yetkisi	193
	2. Kıyı Devletinin Münhasır Ekonomik Bölgedeki Uygulama Yetkisi	198
VI.	LİMAN DEVLETİ YETKİSİ	201
	A. GENEL OLARAK	201
	B. LİMAN DEVLETİNİN DÜZENLEME YETKİSİ	202
	C. LİMAN DEVLETİNİN UYGULAMA YETKİSİ	205
	1. Madde 218'in İncelenmesi.....	205
	2. Madde 219'un İncelenmesi.....	210
	3. Madde 220/1'in İncelenmesi	213
VII.	1982 BMDHS'DE ÖNGÖRÜLEN TEMİNAT HÜKÜMLERİ.....	214
VIII.	LİMAN DEVLETİ YETKİSİ KONUSUNDA 1982 BMDHS İLE GETİRİLEN SİSTEMİN DEĞERLENDİRİLMESİ	218

Dördüncü Bölüm
LİMAN DEVLETİ DENETİMİ KONUSUNDA YAPILAN
BÖLGESEL DÜZENLEMELER VE TÜRKİYE'DE LİMAN
DEVLETİ DENETİMİ

I.	GENEL OLARAK	225
II.	LİMAN DEVLETİ DENETİMİNDE BÖLGESEL İŞBİRLİĞİNE GİDİLMESİNİN SEBEPLERİ	226
III.	LİMAN DEVLETİ DENETİMİ KONUSUNDAKİ BÖLGESEL DÜZENLEMELER	227
	A. BÖLGESEL DÜZENLEMELERİN HUKUKİ STATÜSÜ	228
	B. BÖLGESEL NİTELİKTEKİ İLK TEŞEBBÜS: HAGUE MUTABAKAT ZAPTI	231
	C. LİMAN DEVLETİ DENETİMİ KONUSUNDAKİ MUTABAKAT ZABITLARININ İNCELENMESİ	232
	1. Mutabakat Zabıtlarında Yer Alan Hükümlerin Paris Mutabakat Zaptı Işığında Genel Olarak İncelenmesi	232
	2. Diğer Bölgesel Düzenlemelerin Tanıtılması	240
	a. Latin Amerika Liman Devleti Denetimi Anlaşması.....	240
	b. Pasifik Asya Bölgesi Liman Devleti Denetimi Mutabakat Zaptı.....	242

c.	Karayıpler Bölgesi Liman Devleti Denetimi Mutabakat Zaptı	243
d.	Akdeniz Bölgesi Liman Devleti Denetimi Mutabakat Zaptı	244
e.	Hint Okyanusu Liman Devleti Denetimi Mutabakat Zaptı	246
f.	Batı ve Orta Afrika Bölgesi Liman Devleti Denetimi Mutabakat Zaptı	247
g.	Karadeniz Bölgesi Liman Devleti Denetimi Mutabakat Zaptı	248
h.	Riyad Liman Devleti Denetimi Mutabakat Zaptı	250
IV.	ABD'DE LİMAN DEVLETİ DENETİMİ	250
A.	ABD SAHİL GÜVENLİĞİ'NİN HEDEF MATRİSİ	251
1.	Hedef Matrisinin Unsurları.....	252
a.	Gemi Sahipleri ve İşletenleri	252
b.	Bayrak Devletleri	252
c.	Klas Kuruluşları	252
d.	Geminin Geçmişi	252
e.	Geminin Türü	253
2.	Hedef Matrisinde Gemi Önceliği	253
a.	Birinci Öncelikli Gemiler	253
b.	İkinci Öncelikli Gemiler	253
c.	Öncelikli Olmayan Gemiler	254
B.	ABD'DE UYGULANAN DENETİMİN GENEL ÖZELLİKLERİ ...	254
1.	Denetim Türleri.....	255
a.	Yıllık Denetimler	255
b.	Tekrar-Denetimler	255
c.	Genişletilmiş Denetimler.....	255
d.	Eksikliklerin Tamamlanması Denetimleri	255
2.	Gemilere Yapılan Müdahaleler.....	256
C.	KONTEYNER GÜVENLİK GİRİŞİMİ.....	256
V.	TÜRKİYE'DE LİMAN DEVLETİ DENETİMİ	259
A.	TÜRKİYE'DE LİMAN DEVLETİ DENETİMİ İLE İLGİLİ DÜZENLEMELER	259
B.	LİMAN DEVLETİ DENETİMİ YÖNETMELİĞİ ÇERÇEVESİNDE DENETİMLE İLGİLİ USUL VE ESASLARIN İNCELENMESİ.....	261
1.	Genel Olarak.....	261

2. Denetimle İlgili Usul ve Esaslar	263
a. Denetlenecek Gemilerin Tespiti.....	263
(1) Denetimde Mutlak Önceliği Olan Gemiler	264
(2) Denetimde Öncelik Verilecek Diğer Gemiler	264
b. Denetim Esasları	265
(1) Olağan Denetim	265
(2) Detaylı Denetim	265
(3) Genişletilmiş Denetim	266
3. Limanlara Giriş Yasağı	267
4. Eksikliklerin Giderilmesi ve Alıkoyma.....	268
5. Tamamlama Denetimi ve Alıkoyma.....	269
6. İtiraz Hakkı.....	270
C. TÜRKİYE'DE YAPILAN DENETİMLERE İLİŞKİN DEĞERLENDİRME	270
1. Türkiye'nin Liman Devleti Denetiminin Değerlendirilmesi	270
a. AB Müktesebatına Uyum Sürecinde Türkiye'nin Milli Mevzuatı	270
(1) Uyum Kapsamında Yürürlüğe Giren Düzenlemeler.....	270
(2) AB Müktesebatına Uyum Kapsamında Yapılması Gereken Düzenlemeler	272
(i) Taraf Olunması Gereken Milletlerarası Sözleşmeler	272
(ii) Deniz Emniyeti Kanunu	272
(iii) 2872 Sayılı Çevre Kanunu'nda ve 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Değişiklik Yapılması	273
(iv) Gemi ve Deniz Araçlarının Tonilatolarının Ölçülmesi ve Belgelendirilmesi Hakkında Yönetmelik	273
(v) Türk Limanlarında Raporlama Usulleri Hakkında Yönetmelik	273
(vi) Tanker Yönetmeliği.....	274
b. Uygulamanın Değerlendirilmesi	274
2. Türkiye'nin Bayrak Devleti Denetiminin Değerlendirilmesi	276
SONUÇ	283
KAYNAKÇA	295